

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק סליקה אלקטרונית של שיקים (תיקון), התשע"ז-2017.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

חוק סליקה אלקטרונית של שיקים, התשע"ו-2106 (להלן - החוק הקיים), מסדיר את הכללים שלפיהם תפעל המערכת הבנקאית בסליקה אלקטרונית של שיקים, אשר הינה הצגה של שיקים לצורך פירעונם באופן אלקטרוני. מטרת הסליקה האלקטרונית היא לייעל את תהליך סליקת השיקים, להיטיב עם לקוחות המערכת הבנקאית אשר יוכלו להפקיד שיקים באמצעים דיגיטליים ללא צורך בהגעה לסניף ולהביא לחיסכון בעלויות הסליקה, ובכלל זאת בעלויות השינוע ואחסון השיקים. החוק הקיים פורסם ביום 10 בפברואר 2016, ובהתאם להוראת התחילה והוראת השעה הקבועות בו, החל מיום 10 באוגוסט 2016 הבנקים רשאים להציג שיקים לפירעון באופן אלקטרוני, והחל מיום 10 פברואר 2018 הם יהיו חייבים להציג שיקים לפירעון באופן זה.

במסגרת ההיערכות התפעולית לקראת המעבר של כלל המערכת הבנקאית לסליקה האלקטרונית התעורר צורך בשני תיקונים עיקריים לחוק הקיים. הראשון עניינו בסליקה של שיקים במטבע חוץ והשני בסליקה של שיקים בין בנקים ישראלים למוסדות פיננסיים שאינם בנקים ישראלים שרשאים לפי דין להציג לגבייה או לפרוע שיקים.

ג. עיקרי החוק המוצע:

עיקר 1:

מוצע להוסיף בסעיף 1 לחוק הקיים להגדרה של "בנק" את בנק ישראל. בהתאם לסעיף 48 לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010 (להלן - חוק בנק ישראל), בנק ישראל משמש כבנקאי של הממשלה לעניין פעילותה הבנקאית במטבע ישראלי. כמו כן, לפי סעיף 50 לחוק בנק ישראל, בנק ישראל רשאי לנהל חשבונות עבור גופים נוספים. עוד ראו את סעיף 83 לחוק בנק ישראל, לפיו דינו של בנק ישראל כדין בנקאי לעניין פקודת השטרות. לפיכך, יש לכלול גם את השיקים שמוצגים לפירעון על ידי בנק ישראל או שמשוכים על בנק ישראל בהסדר הסליקה האלקטרונית.

עיקר 2:

תהליך הסליקה של שיק המשוך על בנק ישראלי ונקוב במטבע חוץ שונה מתהליך סליקת שיק המשוך על בנק ישראלי ונקוב במטבע ישראלי. שונות זו נובעת הן ממגוון המטבעות הזרים והן מסדרי ההתחשבות הנוגעים למטבעות זרים. לנוכח זאת ולאור מספרם הקטן יחסית של שיקים נקובים במטבע חוץ הנסלקים בישראל, ולאור המשאבים הרבים הנדרשים לצורך הקמת מערך סליקה אלקטרונית גם ביחס למטבעות הזרים, מוצע לקבוע כי הבנקים יהיו רשאים לסלוק שיקים אלו בדרך של סליקה אלקטרונית. חלף החובה המוטלת לפי החוק הקיים.

עיקר 3:

החוק הקיים חל רק על בנק גובה ובנק נמשך שהם תאגידים בנקאיים או בנק הדואר, כלומר פועלים בישראל. החוק אינו מאפשר סליקה אלקטרונית של שיקים בין הבנקים הישראליים למוסדות פיננסיים אחרים, ובהם מוסדות פיננסיים הפועלים ברשות הפלסטינית. כיום, מוסדות פיננסיים הפועלים ברשות הפלסטינית אינם חברים ישירות במסלוקת השיקים הישראלית, אלא באופן עקיף באמצעות ייצוגם במסלוקה על-ידי בנקים ישראלים שמספקים להם שירותים קורספונדנטים. באופן זה מתאפשרת סליקת שיקים במטבע ישראלי בין כל המוסדות הפיננסיים הפועלים ברשות הפלסטינית ובין הבנקים הישראליים. המשמעות היא שלגבי שיקים שמוצגים לפירעון במוסד פיננסי פלסטיני או שמשוכים על חשבונות המנוהלים במוסד פיננסי פלסטיני אמור לחול

ההסדר הקבוע בסעיף 44 לפקודת השטרות, המחייב הצגה פיזית של שיק לצורך פירעונו.

על פי הנתונים שהוצגו בפנינו, היקפי השיקים שמוסדות פיננסיים הפועלים ברשות הפלסטינית הם צד להם גדולים מאוד, זאת בעיקר בשל היותו של מטבע השקל החדש אחד המטבעות שבשימוש בשטחי הרשות הפלסטינית¹. כדי למנוע פגיעה במעבר המלא לסליקה אלקטרונית, בעיקר של שיקים במטבע ישראלי וכדי לאפשר סליקה יעילה של שיקים בין שתי הכלכלות, מוצע להסמיך את שר המשפטים, בהסכמת נגיד בנק ישראל ובאישור וועדת הכלכלה של הכנסת להחיל את הוראות החוק בשינויים שיקבע לעניין שיקים שהוצגו לפירעון בידי מוסד פיננסי שאינו בנק כהגדרתו בחוק, לבנק נמשך או שהוצגו לפירעון על ידי בנק גובה למוסד פיננסי כאמור, שרשאי לפי דין, לרבות דין זר, לגבות או לפרוע שיקים.

יצוין כי ההסמכה לקבוע תחולה בשינויים נדרשת שכן חלק מהוראות החוק יצטרכו לחול בשינויים, בהתאם למתווה התפעולי לסליקה האלקטרונית שגובש.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים:

הוספת בנק ישראל להגדרת "בנק", יצירת הסדר רשות לסליקה אלקטרונית של שיקים שאינם נקובים במטבע ישראלי והוספת הסמכה לשר המשפטים, בהסכמת הנגיד ובאישור וועדת הכלכלה, לקבוע תחולה של החוק בשינויים.

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה, על תקנים במשרדי הממשלה ועל ההיבט המנהלי:

אין

ו. להלן נוסח החוק המוצע:

¹ שיקים המשוכים על בנקים פלסטיניים ומוצגים לגבייה על ידי בנקים ישראלים – ממוצע של כ-300 אלף שיקים בשנה בסכום ממוצע של כ-7 מיליארד ₪; שיקים המשוכים על בנקים ישראלים ומוצגים לגבייה על ידי בנקים פלסטיניים – ממוצע של כ-1 מיליון שיקים בשנה בסכום של כ-7.5 מיליארד ₪.

תזכיר חוק סליקה אלקטרונית של שיקים (תיקון), התשע"ז-2017

- תיקון סעיף 1 1. בחוק סליקה אלקטרונית של שיקים, התשע"ו-2016² (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 בהגדרת "בנק" אחרי "וכן בנק הדואר" יבוא "ובנק ישראל".
- תיקון סעיף 2 2. בסעיף 2 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א), אחרי "הצגה לפירעון של שיק" יבוא "שנקוב במטבע ישראלי".
- (2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא –
- "(1א) הצגה לפירעון של שיק שאינו נקוב במטבע ישראלי, יכול שתיעשה לפי הוראות סעיף קטן (א)."
- הוספת סעיף 5א 3. לאחר סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא –
- "תחולה על סליקה 5א השר, בהסכמת הנגיד ובאישור ועדת הכלכלה של האלקטרונית של הכנסת, רשאי להחיל בצו את הוראות סעיפים 2, 3, 4, ו-5 בשינויים שיקבע על הצגה לפירעון של שיק שנקוב במטבע ישראלי בידי מוסד פיננסי לבנק פיננסי" נמשך, או על פירעון של שיק שנקוב במטבע ישראלי שהוצג על ידי בנק גובה למוסד פיננסי; לעניין זה, "מוסד פיננסי" – מוסד פיננסי שאינו בנק כהגדרתו בסעיף 1, שרשאי לפי דין, לרבות דין זר, לגבות או לפרוע שיקים, שיקבע בצו האמור".

² ס"ח התשע"ו, עמ' 532